

ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ПО ПРОГРАМА САПАРД

Красимира Кънева, Димитър Николов
Институт по аграрна икономика

Присъединяването на България към Европейския съюз от стратегическа цел се превърна в непосредствена тактическа цел на страната. В процеса на преговорите на страната с цел подготовката на нейното присъединяване към ЕС важно място заема и темата за земеделието. Известни са три групи критерии прилагани към всяка една страна-кандидат членка: политически, икономически и способност да се поемат задълженията за членство.

Настоящото изследване има за цел да разкрие проблемите и възможностите за използване на предприсъединителните фондове на ЕС в земеделието. В тази връзка се разглеждат и необходимите организационни, административни и правни промени от гледна точка възможно най-пълното оползотворяване на средствата отпускани по тези фондове.

Програма САПАРД е специализирана програма, насочена основно към реструктурирането на земеделието и селските региони в страните кандидатки за присъединяване към ЕС, която се финансира от секцията за гарантиране на Европейският фонд. Тя ще действа за периода 2000-2006 г., но средствата могат да се ползват само до годината на присъединяване към ЕС.

Може да се твърди, че оценката за готовността на българските кандидати за участие в САПАРД е много добра, а очакваните проблеми в основната си част ще произтичат от предварително заложените условия за ползване на средствата. Това се потвърждава и от проведените анкети от Института по аграрна икономика. Първата анкета обхваща институциите представляващи бъдещите ползватели на средства от САПАРД, а втората беше насочена към финансовите и нефинансовите институции участващи с кофинансиране на проекти по САПАРД.

В резултат от анализа на данните от анкетите и експертното становище на авторите се дават следните препоръки за успешното усвояване на средствата предвидени по програма САПАРД:

- Разгръщане на масова рекламна кампания чрез медиите, с оглед запознаване на широк кръг потенциални ползватели. Провеждане на семинари, дискуссионни кръгли маси и обучение по програма САПАРД.
- Преразглеждане на някои от условията на програмата и процедурите по кандидатстване с цел да се повиши нейната ефективност и да се обхванат по-широк кръг средни и дребни производители.
- Създаване на възможности за включване на неправителствени браншови организации и независими експерти /НЦАН/ в целия цикъл на подбор, оценка, мониторинг и контрол на проектите и в обучението на кадрите. Създаване на арбитражна комисия за решаване на споровете при кандидатстване и изпълнение на проектите по САПАРД.
- Развитие на земеделската кредитна система и приемане на закона за кредитните кооперации. Обособяване на агенцията по САПАРД от ДФЗ и използване на ДФЗ като гаранционен фонд в схемата на финансиране на проектите по САПАРД.

Присъединяването на България към Европейския съюз от стратегическа цел се превърна в непосредствена тактическа цел на страната. В процеса на преговорите на страната с цел подготовката на нейното присъединяване към ЕС важно място заема и темата за земеделието. Известни са три групи критерии прилагани към всяка една страна-кандидат членка: политически, икономически и способност да се поемат задълженията за членство.

Настоящото изследване има за цел да разкрие проблемите и възможностите за използване на предприсъединителните фондове на ЕС в земеделието. В тази връзка се разглеждат и необходимите организационни, административни и правни промени от гледна точка възможно най-пълното оползотворяване на средствата отпускани по тези фондове.

Страните-кандидатки за присъединяване към ЕС не могат директно да кандидатстват за средства по структурните фондове на ЕС. Европейската комисия одобри предприсъединителни фондове, които имат функции подобни на структурните фондо-

ве в страните-членки на ЕС. Това са три програми: Програма ФАР (Програма за финансово и техническо коопериране със страните от Централна и Източна Европа), САПАРД (Специална предприсъединителна програма за земеделието и развитието на селските региони), ИСПА (Предприсъединителен документ за провеждане на структурна политика). В процеса на присъединяване се допуска и съвместно финансиране от ФАР програма и международни институции като Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за реконструкция и развитие, Европейският фонд за социално развитие, Международната финансова корпорация и др. Средствата по ФАР програма се отпускат главно като субсидии, докато тези на банковите институции са основно кредити. Средствата по програма САПАРД се предоставят като част от съвместното финансиране от Европейските фондове и страните кандидатстващи за членство.

Структурни фондове

Институционалната база на предприсъедини-

телните фондове за страните от Централна и Източна Европа са **структурните фондове** в страните-членки на ЕС. Те са създадени за първи път през 1972 г., като техните цели и приоритети се менят неколkokратно през годините. Последните промени са в съответствие с договореностите от Берлинската конференция през март 1999 г. и са в сила от началото на 2000 г. В ЕС действат пет структурни фонда:

- Европейският фонд за гарантиране и насочване развитието на земеделието (EAGGF) съдържа две секции - гарантиране и управление, които финансират разходите за изпълнение на Общата аграрна политика (ОАР), без значение на специализацията на производството или страната-членка на Европейския Съюз (ЕС). До 1999 г. секцията гарантиране на този фонд осигуряваше подкрепа на участниците на пазара чрез директни помощи, интервениране при изкупуване на продукцията, субсидиране на разходите за съхранение и експорт на продукцията и разходите за реструктуриране стопанствата. Секцията управление се разпореждаше със средствата насочени към структурната политика на ЕС - подкрепа на инвестициите, на младите фермери, за компенсация и инвестиране на проекти с обществено значение в изоставащите селски региони и др. В бъдеще мерките за подкрепа на селските региони ще бъдат финансирани от двете секции на този фонд в зависимост от целите на проекта.

- Европейският фонд за регионално развитие (ERDF) финансира инфраструктурни проекти в икономически слабите региони. Обекти на финансиране са изграждането на магистрали, на телекомуникационна и водоснабдителна мрежа, на хидротехнически съоръжения и напоителни системи в земеделието. Част от средствата се използват за финансиране на оборудването на малки и средни индустриални предприятия от частния сектор, както и на преработвателни предприятия от земеделието и горската промишленост.

- Европейският социален фонд (ESF) финансира проекти за професионално обучение на работниците) включително в земеделието и горското стопанство), за преквалификация на безработните и за създаване на нови работни места. Средствата по фонда се използват особено за създаване на работни места за младежите.

- Финансовият инструмент за развитие на рибното стопанство (FIFG) е насочен към реструктурирането на рибовъдството и използването на водите и преработката и маркетинга на техните продукти.

- Фондът за сближаване (Cohesion Fund) осигурява финансова подкрепа за подобряване на инфраструктурата и околната среда в Гърция, Испания, Португалия и Ирландия, чийто брутен вътрешен продукт е под 90% от средния за Общността.

До 1999 г. основните цели за финансиране са диференцирани в по-голяма степен по региони и отрасли, докато целите поставени в "Програма 2000" са ориентирани към комплексно развитие на регионите и диверсификация на отраслите от даден регион.

Изборът на селските региони, подлежащи на финансиране става по следните критерии: (а) гъстотата на населението под 100 жители на 1 кв.км или брой на заетите в земеделието, два пъти по-висок от средния за Общността; (б) средното равнище на безработица да е по-високо от това за Общността или да има чувствително намаляване на населението в последните 10 години.

Преструктурирането на земеделието, която рано беше самостоятелна цел, сега е част от стратегиите за комплексно регионално развитие, в т.ч. инфраструктурата, заетостта и т.н. Финансирането се осъществява основно със средства от двете секции на Фонда за гарантиране и управление на земеделието. Средствата се предоставят въз основа на *План за развитие на селските региони* или т.нар. хоризонтална схема за развитие на селските региони. Най-общо мерките са насочени към подкрепа и стабилизиране на земеделието, запазване на околната среда и повишаване на конкурентността на селските региони. Значителна част от тях са залегнали в предприсъединителната програма САПАРД за Източно-Европейските страни.

За стабилизиране и ускоряване развитието на земеделието се използват следните мерки: *субсидиране до 40% инвестициите*, а в районите с неблагоприятни климатични условия до 55% и за младите фермери 45-55%; *подпомагане на младите фермери* с еднократна премия от 25000 евро и облекчен лихвен режим за всички заеми; *насърчаване на ранното пенсиониране* за фермери и селскостопански работници, навършили 55 г., чрез премия съответно 150000 евро и 35000 евро максимум; *компенсации за неблагоприятни природни условия* от 25 до 250 евро на хектар (5-50 лв./дка) за фермерите, поели ангажимент да поддържат съществуването на фермата най-малко 5 години; *подобряване на преработката и маркетинга на земеделските продукти*, чрез субсидиране до 40% от инвестицията, а за изоставащите региони до 50%; *професионално обучение*, което подготвя фермерите за производство на висококачествени продукти и им дава умения как да управляват жизнеспособни и ефективни ферми.

Опазването на околната среда е залегнало като условие във всички мерки на структурните фондове, но самостоятелно се използват две мерки: *субсидиране на производства*, ориентирани към опазването на околната среда и природния ландшафт с премия максимум 450 евро на хектар го-

дишно (88 лв./дка) и *субсидиране на ферми*, попадащи под законодателните ограничения за опазване на околната среда. Премията до 200 евро на хектар (39 лв./дка) компенсира загубите на доход в резултат от прилагането на рестрикциите.

Подобряването на конкурентноспособността на земеделието и другите видове дейности в селските региони, в допълнение към посочените по-горе мерки се постига чрез подкрепа за: *аграрната инфраструктура в селските региони, осигуряване на услуги на земеделските стопанства за допълнителна помощ, диверсификация на земеделското производство с останалите дейности от региона, възстановяване на околната среда и производствения потенциал в земеделието.*

Освен по горните цели, средства от структурните фондове се отпускат и за финансиране на **местни, общински проекти**. Те служат като пилотни проекти, опитът от които се разпространява и в други страни. Инициативата за тях идва отдолу, т.е. хората които ги разработват и кандидатстват за средства са тези, за които се отнасят проектите и ще бъдат облагодетелствувани от тях. Това са инициативата **LEADER плюс** за развитие на селските региони, чрез която се финансират пилотни проекти на местни групи, в които участват представители на държавата и заинтересованите местни участници. Инициативата **INTERREG** финансира кооперирането по трансгранични, междурегионални или вътрешнорегионални проекти. **EQUAL** е насочена към преодоляването на дискриминацията и неравенството на пазара на труда в различните страни, а чрез **URBAN** се финансира развитието и урбанизацията на общините.

Предпресъединителни програми

Програма САПАРД е специализирана програма, насочена основно към реструктурирането на земеделието и селските региони в страните кандидатки за присъединяване към ЕС, която се финансира от секцията за гарантиране на Европейският фонд. Тя ще действа за периода 2000-2006 г., но средствата могат да се ползват само до годината на присъединяване към ЕС. Страните, които ще се присъединят преди 2006 г. няма да се ползват повече от тази програма. Около 520 млн. евро годишно ще се разпределят между 10 кандидатки (Таблица 1), на базата на следните критерии:

1. Относителен дял на селското население;
2. Размер на стопанисваната земя;
3. Брутен вътрешен продукт на глава от населението, в съотношение към покупателната способност.

4. Специфичната ситуация в региона.

Финансовата подкрепа по САПАРД ще се осъществява по следните дейности, определени от

Таблица 1.
Годишно финансиране по програма САПАРД

Страни	Млн. евро	Относителен дял, %
България	52.1	10.0
Естония	12.1	2.3
Латвия	21.8	4.2
Литва	29.8	5.7
Полша	168.7	32.5
Румъния	150.6	29.0
Словакия	18.3	3.5
Словения	6.4	1.2
Чехия	22.1	4.2
Унгария	38.1	7.4
Всичко за 10-те	520.0	100.0

Източник: SAPARD: the pre-accession agricultural instrument in: Rural Europe, European Commission, 1997-2000.

Европейската комисия:

1. Инвестиции в изграждане на земеделски стопанства;
2. Подобряване на преработката и маркетинга на земеделските и рибни продукти;
3. Подобряване на структурите за качествен, ветеринарен и фитосанитарен контрол;
4. Използване на производствени методи, насочени към опазване на околната среда;
5. Диверсификация на икономическите дейности в селските региони;
6. Изграждане на звена за оказване на допълнителна помощ и услуги в управлението на стопанството;
7. Изграждане на групи от производители;
8. Възраждане на селата и запазване на тяхната идентичност;
9. Подобряване и репарцелиране на земята;
10. Създаване и осъвременяване на поземлените кадастри;
11. Подобряване на професионалното обучение;
12. Развитие и подобряване на инфраструктурата в селата;
13. Управление на водните ресурси;
14. Подпомагане на залесяването и инвестиране в изграждането на частни горски стопанства, в преработката и маркетинга на горски продукти;
15. Финансиране на техническа помощ, включително обучение.

Всяка страна-кандидатка следва да избере от посочените дейности в съответствие със собствените ѝ приоритети и да разработи Национален план за развитие на земеделието и селските региони. Отговорността по разработването на плана е на Министерството на земеделието с участието на регионалните управленски структури и неправителствени

вени организации на земеделските производители.

Приложението на Програма САПАРД се основава на опита в използването на структурните фондове в някои страни на Общността. Тъй като този опит е успешен, може да се очаква, че при адекватна подготовка и изпълнение на критериите по програмата, реструктурирането на Източно-Европейското земеделие ще приключи до 2006 г. Трябва да се има предвид обаче, че развитието на селските региони е сравнително нов проблем и за самия ЕС, така че не просто хармонизиране с нейните норми, а възприемането на нови знания и натрупването на собствен опит ще бъдат решаващи за успешното прилагане на Програма САПАРД.

Възможности за използване средствата по САПАРД

Може да се твърди, че оценката за готовността на българските кандидати за участие в САПАРД е много добра, а очакваните проблеми в основната си част ще произтичат от предварително заложените условия за ползване на средствата. Това се потвърждава и от проведената анкета от Института по аграрна икономика сред 11 браншови организации на производители, регистрирани по Търговския закон и Закона за кооперациите от различни сектори на земеделието и хранително-вкусовата промишленост. Анкетираниите организации бяха предпочетени поради това, че са представени на национално ниво и имат структури в цялата страна, които във всяка организация представляват над 50% от стопанските субекти в съответния отрасъл. Това гарантира представителността на изследването и получените резултати от него. Анкетата съдържа 17 въпроса, свързани с различни проблеми и етапи от подготовката, разработването, условията за кандидатстване и приложение на програма САПАРД. Тя е проведена по метода на интервюто, а резултатите от нея са обработени с EXCEL.

Резултатите от анкетата могат да се представят в няколко групи:

Информираност за програма САПАРД. Анкетираниите показват добро равнище на информираност за програма САПАРД и мерките, предвидени в Националния план за развитие на земеделието и селските райони. Напълно запознати с програмата са 72% от анкетираниите, а частично запознати останалите 18%. Основният източник на информация е Министерство на земеделието и горите /за 90% от отговорите/. Останалите посочени възможности са пресата - 18%, ДФ Земеделие - 55%, а 27% са получили информация от Интернет и 27% от други източници. Основният начин на информиране е участието в семинари и запознаването с различни публикации на Министерство на земеделието и горите.

Участие в подготовката. *Над половината от ан-*

кетираниите (54%) са участвали в разработването на Националния план за развитие на земеделието и селските райони, като от тях 18% отчитат частично участие. Останалите браншови организации (27%) не са взели участие в обсъждането и разработването на плана.

Готовност за кандидатстване. Въпреки някои съмнения и неудовлетвореност от условията на Програмата, всички анкетирани имат намерение да кандидатстват с проекти. С готови проекти са 45% анкетираниите (или от членовете им), а 55% - са в процес на изготвяне на проекти. Изразено е желание от близо половината от браншовите организации /45% от анкетираниите/ за допълнително обучение по разработването на проектите и особено в частта им по опазването на околната среда и подобряване на качеството на произведените продукти.

Проблемите при усвояването на средствата по САПАРД според анкетираниите ще възникнат основно поради липсата на достъп до кредити (82%). Сложният механизъм на разплащане, липсата на необходимата защита на кандидатстващия и незадоволителното качество на представените проекти ще бъдат препятствие за 55% от анкетираниите, а наличието на бюрократични усложнения би затруднило 45%. Само около една трета от тях (36%) изразяват опасения от възникването на корупция и неясноти по мониторинга и контрола на проектите, което би могло да се обясни със сравнително по-високото доверие в Европейските институции, които ще одобряват и контролират финансирането на проектите. Причина може да е и фактът, че при липса на каквито и да е кредити с които да се покрие собствения дял от средствата, наличието на бюрокрация и корупция изглежда маловажно за кандидатите.

Освен проблеми свързани с процедурата, за усвояването на средствата по програмата ще оказва въздействие и макроикономическата среда. За 64% от анкетираниите тя е неблагоприятна, като 27% акцентират върху недостатъчната нормативната база, 55% посочват стеснените пазарни ниши, 10% некачествена суровинна база, 45% наличието на корупция, 36% недостатъчните преференции в земеделието и 36% неразвита пазарна инфраструктура.

Относно **участието на браншовата организация** в програма САПАРД, всички анкетирани отговарят, че могат да се включат в процедурата за класиране и одобряване на проектите, 91% намират че е възможно да се включат в контрола по време на изпълнението на проектите, а 82% са готови да участват при възникване на спорове по изпълнението на проектите.

Условията на програмата се приемат като подходящи за съответния бранш. Минималният размер на инвестициите се оценява положително от 64% от анкетираниите, а максималният размер от 55%.

Същият процент на одобрение важи и за процедурата за кандидатстване, докато 91% не одобряват финансовата схема на програмата. Едва 18% от анкетираните приемат за най-приемлива съществуващата схема за финансиране. 45% считат, че държавата трябва да финансира в началото на проекта половината от инвестицията, а след одобряването на разходите да си възстанови средствата от САПАРД. 64% приемат като най-реалистично държавата да гарантира 50% от кредита за инвестицията /без кредита, осигуряващ дялът на собствените средства в инвестицията/. Според някои от анкетираните, условията за обезпечение (за гаранции по кредитите) на банките са неизпълними и това може да е една от основните причини за недостатъчно усвояване на средствата. Като препятствие се възприема и условието застрахователните суми, получени вследствие на застрахователно събитие да отиват в европейския фонд, а не в кандидатстващия. Освен това забраната да се продава оборудване, закупено със средства по програмата се възприема като лишаване от възможност за освобождаване от него при неефективно ползване.

Оценката на програмата САПАРД от представителите на браншовите организации като цяло е положителна. Над 90% от тях считат, че приоритети на САПАРД са насочени към важни проблеми на земеделието, но според 45% те са много на брой. Затвърждава се становището, че Програмата е ориентирана преди всичко към едрите и платежоспособни стопанства - 55%, докато средните стопанства (27%), кооперациите (9%), семейните ферми (18%) и арендаторите (18%) ще имат по-ограничен достъп до средствата.

Яснотата на процедурата и на оценяването на проектите се приема като добра от 45% от анкетираните. Според по-голямата част от тях - 64%, оценяването без участието на браншовите организации е негативен факт, а 82% считат, че при предлаганата процедура се игнорират правата и интересите на кандидатстващите.

Преобразуването на ДФ "Земеделие" в "Агенция по Програма САПАРД" е удовлетворително решение за 45% от анкетираните, но се изразяват и други мнения - 55% приемат програмата да се управлява съвместно от правителството и неправителствени организации от съответния отрасъл, но на равни начала, а не с преобладаваща роля на държавата. Съществуват и мнения за акредитация на неправителствени организации като "Разплащателни агенции по САПАРД" (18%).

Анкетираните са скептични относно въздействието на САПАРД върху развитието на българското земеделие и преработвателна промишленост - 73% са на мнение, че Програмата е полезна и необходима като замисъл, но само 36% я определят като оказваща съществено влияние за развитието на земеделието. Останалите 64% считат, че

САПАРД не отразява достатъчно или отразява частично българските условия.

Сред мненията на анкетираните съществува известен песимизъм относно използването на средствата по Програма САПАРД. 27% от тях очакват, че средствата ще бъдат напълно усвоени, според 18% те ще се усвоят само частично, 27% допускат, че сравнително малко средства ще се усвоят и 28% изразяват становището, че на сегашния етап средствата няма да се усвоят.

През м. Юли и август 2001г в Института по аграрна икономика се проведе втора анкета относно участието на финансовите и не финансови институции в усвояването на средствата по програма САПАРД. В анкета бяха включени две търговски банки и три не правителствени организации – фондации финансиращи земеделието. Въпросите в анкетата са групирани според тяхната готовност за участие, мнението за процедурите и предпоставките за усвояване на средства по програма САПАРД.

Готовност за участие. Всички интервюирани показват отлична информираност и интерес относно условията за кандидатстване и съдържанието на САПАРД. Липсва яснота по процедурата за отпускане на самите субсидии. Значителен дял от анкетираните възнамеряват да участват в програмата като консултанти и да финансират проекти по САПАРД. Слабо е влиянието на програмата върху дейността на интервюираните, което би поставило под въпрос усвояването на средствата по САПАРД.

Процедури за усвояване на средства. Участниците в анкетата дават много добра оценка на програмата като стимул за развитието на земеделието. Една трета считат, че процедурата за кандидатстване и субсидиране е бюрократизирана. Две трети от анкетираните приемат от гледна точка съкращаване на процедурата за правилно успоредното разглеждане на кандидатите в акредитираната агенция и кофинансиращата институция. От тази гледна точка се отбелязва разликите в изискванията на търговските банки и САПАРД относно съдържанието на бизнес-планове.

Предпоставки за усвояване на средствата. Всички анкетираните подкрепят създаването на специален гаранционен фонд за обезпечаване на кредитите отпуснати за проекти по програма САПАРД. Две трети от анкетираните изразяват готовност за съвместно финансиране на проекти по САПАРД заедно с чуждестранни рискове фондове. Интервюираните дават своите предпочитания към финансиране на частни малки и големи арендни стопанства. Относно проблема с използването на земята като обезпечение при кредитирането на проекти по САПАРД с еднаква тежест са третирани проблемите свързани с не функциониращия пазар на земята, нейната ниска пазарна стойност и липса на вторичен ипотечен финансов пазар. Всички анкетираните изявяват желание за участие в курсове за

обучение по програма САПАРД

Препоръки за подобряване на програмата САПАРД

В резултат от стартирането на програмата могат да се отбележат следните проблеми:

- Усложнена процедура за одобрение включваща четири нива – областни дирекции, централно управление на функционалната структура по САПАРД, комисия за избор на проекти и и.д. на ДФ "Земеделие".

- Дублиране на дейностите по одобрение на проектите на първите две нива, което обезсмисля и удължава процедурата на второто ниво с три седмици, а срока за действие на първо е един месец. Дълъг срок на отговор при отхвърляне на документите до три месеца, който следва да бъде разбит и обвързан с всяко едно от нивата на одобрение.

- Липса на методическа координираност при приемането на документи на първите две нива и формализиране при приемането на документите. В проектите за земеделие липсват изисквания за представяне на технологични карти и технологии за отглеждане на животни.

- Недостатъчна компетентност на служителите назначени във функционалната структура по САПАРД и непознаване на бизнес-планирането в дейностите по мерките на програмата.

- Липса на независима арбитражна комисия при възникване на спорове относно кандидатстването по програмата.

Препоръките за успешното усвояване на средствата предвидени по програма САПАРД са насочени към:

- Разгръщане на масова рекламна кампания чрез медиите, с оглед запознаване на широк кръг потенциални ползватели. Провеждане на семинари, дискусии и кръгли маси и обучение по програма САПАРД.

- Преразглеждане на някои от условията на

програмата и процедурите по кандидатстване с цел да се повиши нейната ефективност и да се обхване по-широк кръг средни и дребни производители.

- Създаване на възможности за включване на неправителствени браншови организации и независими експерти /НЦАН/ в целия цикъл на подбор, оценка, мониторинг и контрол на проектите и в обучението на кадрите. Създаване на арбитражна комисия за решаване на споровете при кандидатстване и изпълнение на проектите по САПАРД.

- Развитие на земеделската кредитна система, приемане на закона за кредитните кооперации. Отделяне на агенцията по САПАРД и ДФЗ и използване на ДФЗ като гаранционен фонд в схемата на финансиране на проектите по САПАРД.

Литература

1. Анкета - САПАРД. Институт по аграрна икономика, София, Декември 2000.
2. Структурните фондове на Европейския съюз. Кратко ръководство, Център за изследване на демокрацията, София, 1999
3. Council Regulation (EC) 1260/1999. Official Journal of the European Communities, No 6, 1999
4. Council Regulation (EC) 1783/1999. Official Journal of the European Communities, No 6, 1999
5. Council Regulation (EC) 1257/1999. Official Journal of the European Communities, No 5, 1999
6. Finish Agriculture and Rural Industries 1999/2000. Agricultural Economics Research Institute, Finland, Publications 95a
7. Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development. In: European Commission, Directorate General VI, 2000.
8. SAPARD: the pre-accession agricultural instrument. In: Rural-Europe, European Commission, AEIDL 1997-2000
9. The CAP Files. Ministry of Agriculture and Fishery, France, September, 2000
10. Village and Agriculture- Selected Papers. Polish Academy of Sciences, Journal "Wies i Rolnictwo", No 2(103), 1999

PROBLEMS AND OPPORTUNITIES FOR ABSORBING THE SAPARD PROGRAMME'S FUNDS

Krasimira Kaneva, Dimitre Nikolov
Institute of Agricultural Economy, Sofia

SUMMARY

Bulgaria's accession to the European Union from strategic has become a direct tactical purpose. In the accession process an important place takes the topic of agriculture. There are three groups of criteria applied to each country: political, economical and abilities for taking membership responsibilities. The present research has a purpose to explore the opportunities and the problems to use the EU funds in the agriculture. The necessary administrative organizations and law changes are being considered for the most complete use of these funds.

SAPARD program is a specialized program, which works mainly for restructuring of agriculture and rural areas in the applicant countries. It could be maintained that the valuation for the Bulgarian candidates readiness is very good. The await problems mainly will be from the finance environment. This is confirmed from the inquire provided of Institute of agricultural economy. The first one embraces the institutions which represent the picture of SAPARD users. The second was for the institutions, which were taking part in common SAPARD financing.

In a result of the analyses are given recommendation for the successful using the SAPARD program funds.